

สรุปผลการวิจัย การอภิปรายผลผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ที่จะศึกษามโนทัศน์การมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนในกรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2517 ว่ามีความสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมทางบ้านและการแสดงออกเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองหรือไม่ และปัจจัยต่อไปนี้ คือ ระดับการศึกษาของบิดา รายได้ของบิดามารดา และอาชีพของบิดา จะเกี่ยวข้องกับมโนทัศน์การมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักเรียนหรือไม่ อย่างไร รวมทั้งศึกษาคำคิดเห็นประเด็นสำคัญต่าง ๆ ของนักเรียนที่มีต่อมโนทัศน์การมีส่วนร่วมทางการเมือง นอกจากนี้ ยังศึกษาวิธีสอนของครูสังคมศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนในกรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2517 ว่าครูใช้วิธีสอนแบบใด และวิธีสอนแบบใดที่เหมาะสมในการพัฒนามโนทัศน์การมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักเรียน

ตัวอย่างประชากร

การวิจัยครั้งนี้ใช้ตัวอย่างประชากรนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนในกรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2517 จำนวน 225 คน และครูสังคมศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 30 คน

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยได้สร้างแบบสอบถามความคิดเห็นประเด็นสำคัญต่าง ๆ ของนักเรียนที่มีต่อการแสดงออกเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง เป็นแบบสอบถามแบบเลือกตอบ (Multiple choice) และแบบประเมินค่า (Rating scale) สร้างแบบสอบถามมโนทัศน์การมีส่วนร่วมทางการเมือง 35 ข้อ ใช้เวลาในการสอบ 35 นาที และให้นักเรียนตอบแบบสอบถาม 15 นาที ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามโดยหาอัตราร้อยละ และทดสอบค่าไคสแควร์

เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองกับการแสดงออกเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง ส่วนข้อมูลจากแบบสอบถามนี้ ผู้วิจัยนำคะแนนที่ได้ มาหาค่าอำนาจจำแนกและระดับความยาก ต่อจากนั้น ผู้วิจัยได้หาค่าสัมประสิทธิ์ความเที่ยงของแบบสอบถาม ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน หาค่าความแปรปรวนแบบทางเดียว เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ในมิติทัศนคติการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักเรียนระหว่างคะแนนที่นักเรียนได้จากแบบสอบถามของผู้วิจัย กับสภาพแวดล้อมทางบ้าน นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังได้หาค่าเฉลี่ย และหาอัตรารอยละจากแบบสอบถามครู เพื่อศึกษาวิธีสอนแบบต่าง ๆ ตลอดจนวิธีสอนที่ครูใช้ในการพัฒนามิทัศน์การมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักเรียน

สรุปผลการวิจัย

ก. แบบสอบถาม

1. ค่าสัมประสิทธิ์ความเที่ยงของแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเป็น .7949
2. คะแนนเฉลี่ยของมิทัศน์การมีส่วนร่วมทางการเมือง เป็น 24.23
3. การศึกษาของบิดาไม่มีความสัมพันธ์กับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักเรียน ที่ระดับความมีนัยสำคัญ .05
4. รายได้ของบิดามารดา ไม่มีความสัมพันธ์กับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักเรียนที่ระดับความมีนัยสำคัญ .05
5. อาชีพของบิดาไม่มีความสัมพันธ์กับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักเรียนที่ระดับความมีนัยสำคัญ .05

ข. แบบสอบถาม จากแบบสอบถามพบว่านักเรียนชอบติดตามในหนังสือพิมพ์ ปรากฏว่า นักเรียนชอบติดตามข่าวเรียงลำดับจากมากที่สุดไปหาน้อยที่สุด คือ ข่าวการเมือง ข่าวสังคม ข่าวเศรษฐกิจ ข่าวกีฬา และข่าวชาวบ้าน หัวข้ออภิปรายที่นักเรียนชอบฟัง เรียงลำดับจากมากที่สุดไปหาน้อยที่สุด คือ การเมือง สังคม บันเทิง และเศรษฐกิจ นิทรรศการประเภทที่นักเรียนชอบดูเรียงลำดับจากมากที่สุดไปหาน้อยที่สุด คือ การแสดงสินค้า การเมือง สังคม และเศรษฐกิจ กิจกรรมที่นักเรียนเคยร่วมเรียงลำดับจากมากที่สุดไปหาน้อยที่สุด คือ การ

ละเล่น เช่นกีฬา คำนวณวิชาการ เช่น อภิปรายทางการเมือง การบันเทิง และกิจกรรมอื่นๆ

จากแบบสอบถามความคิดเห็นประเด็นสำคัญต่าง ๆ ของนักเรียนที่มีต่อการแสดงออกเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง ผลปรากฏว่า จาก 8 รายการ มี 6 รายการที่แสดงว่า ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักเรียน มีความสัมพันธ์กับการแสดงออกเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่ระดับความมีนัยสำคัญ .01 และ .05 ในเรื่อง การฟังการอภิปราย การรวมเดินขบวน การรวมกิจกรรมในโรงเรียน การเดินขบวน เรียกร้อง ความสนใจเกี่ยวกับกิจกรรมในโรงเรียน และความสนใจเกี่ยวกับการเลือกตั้งคณะกรรมการบริหารนักเรียน สถานักเรียน มี 2 รายการที่แสดงว่า ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักเรียนไม่มีความสัมพันธ์กับการแสดงออกเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่ระดับความมีนัยสำคัญ .05 ในเรื่อง การฟังการหาเสียงเลือกตั้ง และการเห็นด้วยหรือไม่กับการออกเสียงของสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติ เกี่ยวกับการไม่ให้คนอายุ 18 - 19 มีสิทธิลงคะแนน

ก. แบบสอบถามครู

จากแบบสอบถามความคิดเห็นวิธีสอนทั่ว ๆ ไปของครู ผลปรากฏว่า วิธีสอนแบบบรรยาย โดยเฉลี่ยวครูใช้วิธีการบรรยายและอธิบายบ่อย และมีการยกตัวอย่างประกอบภาพบ้าง

การใช้หนังสือแบบเรียน โดยเฉลี่ยที่ครูใช้บ่อยคือ ครูใช้หนังสือแบบเรียนหลายเล่มจากหลายสำนักพิมพ์ และขณะที่สอนพยายามโยงเนื้อเรื่องจากแบบเรียนมาสู่ประสบการณ์ของเด็ก การใช้แบบเรียนเล่มเดียวมีน้อย

การรู้จักคิดค้นคว้าหาความรู้ โดยเฉลี่ยที่ครูใช้บ่อยคือ ครูให้นักเรียนค้นคว้าหาข้อเท็จจริงในห้องสมุด ฝึกวิธีการรวบรวมความรู้ เลือกประเด็นที่สำคัญและมีการบันทึกย่อจากหนังสือที่ค้นคว้า นาน ๆ ครั้งจึงจะให้มีการประเมินผลการค้นคว้าซึ่งกันและกัน

การเรียนจากข่าวและเหตุการณ์ปัจจุบัน โดยเฉลี่ยที่ครูใช้บ่อยคือ โยงเนื้อเรื่องจากข่าวมาสู่บทเรียน และใช้เนื้อเรื่องจากข่าวประกอบการสอน มีการอภิปรายข่าวและเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในขณะนั้นบ้าง

การแก้ปัญหา โดยเฉลี่ยที่ครูใช้บ่อยคือ ครูเสนอแนะการแก้ปัญหา นำปัญหาประจำวันมาให้เด็กคิดวิพากษ์วิจารณ์และหาทางแก้ปัญหา นาน ๆ ครั้ง จึงจะจัดกิจกรรมการ

แสดงบทบาทโดยมีปัญหาให้คิด

การใช้อุปกรณ์ประกอบการสอน โดยเฉลี่ยที่ครูใช้บ่อยคือ ครูใช้หนังสือพิมพ์ วิทยุ และรายสัปดาห์ประกอบ บางครั้งใช้แผนผัง กราฟ สถิติ แต่การจัดมุมหนังสือเกี่ยวกับการเมืองไม่เคยจัดทำเลย

การฝึกทักษะการมีส่วนร่วมแบบประชาธิปไตย โดยเฉลี่ยที่ครูใช้บ่อยคือ ครูให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นอย่างเสรี มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในหมู่นักเรียน ให้นักเรียนวิจารณ์งานของตนเองและผู้อื่น นาน ๆ ครั้งจึงจะให้นักเรียนทำงานในรูปของคณะกรรมการ วิชาวัดผล โดยเฉลี่ยที่ครูใช้บ่อยคือ สอบทุกชั้นตอนของการเรียนการสอน นาน ๆ ครั้งจึงจะให้นักเรียนประเมินผลการเรียนของตนเอง และทำข้อสอบ

จากแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับวิธีสอนที่ครูใช้ในการพัฒนามโนทัศน์การมีส่วนร่วมทางการเมือง ผลปรากฏว่า มโนทัศน์การปกครองแบบประชาธิปไตย ประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครองประเทศโดยเท่าเทียมกัน. วิธีสอนที่ครูใช้เรียงตามลำดับจากมากที่สุดไปหาน้อยที่สุด คือ ให้นักเรียนอภิปรายแสดงความคิดเห็น บรรยาย สร้างสถานการณ์จำลอง และสอนตามแบบเรียน กับการแสดงบทบาท (role play) มโนทัศน์ในระบอบประชาธิปไตย ปัจจุบัน ประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครองประเทศโดยทางผู้แทนราษฎร วิธีสอนที่ครูใช้จากมากที่สุดไปหาน้อยที่สุด คือ บรรยาย ให้นักเรียนค้นคว้า ให้นักเรียนอภิปรายแสดงความคิดเห็น สร้างสถานการณ์จำลอง และสอนตามแบบเรียน กับการแสดงบทบาท (role play) มโนทัศน์ประชาชนเลือกตั้งผู้แทนราษฎรไปทำหน้าที่นิติบัญญัติและควบคุมการปฏิบัติงานของรัฐบาล วิธีสอนที่ครูใช้จากมากที่สุดไปหาน้อยที่สุด คือ บรรยาย ให้นักเรียนอภิปรายแสดงความคิดเห็น ให้นักเรียนค้นคว้า สอนตามแบบเรียนกับสร้างสถานการณ์จำลอง และการแสดงบทบาท (role play) มโนทัศน์คุณสมบัติของผู้สมัครที่จะทำประโยชน์แก่บ้านเมืองมากที่สุด และสังกัดพรรคการเมืองที่มั่นคง เป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการพิจารณาตัดสินใจเลือกตั้งผู้แทนราษฎร วิธีสอนที่ครูใช้จากมากที่สุดไปหาน้อยที่สุด คือ ให้นักเรียนอภิปรายแสดงความคิดเห็น บรรยาย สอนตามแบบเรียนกับให้นักเรียนค้นคว้า ผลิตสร้างสถานการณ์จำลอง มโนทัศน์ผู้แทนราษฎรที่มิได้มีส่วนช่วยในการปกครองประเทศและประชาชน วิธีสอนที่ครูใช้มากที่สุดไปหาน้อยที่สุด คือ ให้นักเรียนอภิปรายแสดงความคิดเห็น บรรยาย ให้นักเรียนค้นคว้า และสอน

ตามแบบเรียน กับสร้างสถานการณ์จำลอง มโนทัศน์การเลือกตั้งที่ประชาชนให้ความสนใจ และร่วมมือ เป็นวิถีทางสำคัญไปสู่การปกครองระบอบประชาธิปไตยที่ดีได้ วิธีสอนที่ครูใช้ จากมากที่สุดไปหาน้อยที่สุด คือ บรรยาย ให้นักเรียนอภิปรายแสดงความคิดเห็น ให้นักเรียน ค้นคว้า กับสร้างสถานการณ์จำลอง สอนตามแบบเรียน และการแสดงบทบาท (role play) มโนทัศน์พรรคการเมืองเกิดจากการรวมกลุ่มของผู้ที่มีความคิดเห็นทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม คล้ายคลึงกัน วิธีสอนที่ครูใช้จากมากที่สุดไปหาน้อยที่สุด คือ บรรยาย ให้นักเรียนค้นคว้า ให้นักเรียนอภิปรายแสดงความคิดเห็น สอนตามแบบเรียน และการแสดงบทบาท (role play) มโนทัศน์ประชาธิปไตยเป็นผลรวมความคิดเห็นของบุคคลต่าง ๆ ในกลุ่มชนหนึ่ง ๆ วิธีสอนที่ครูใช้จากมากที่สุดไปหาน้อยที่สุด คือ บรรยาย ให้นักเรียนอภิปรายแสดงความคิดเห็น ให้นักเรียนค้นคว้า การแสดงบทบาท (role play) และสร้างสถานการณ์จำลอง และ มโนทัศน์ลักษณะการปกครองแบบประชาธิปไตยขึ้นอยู่กับความสนใจในทางการเมือง การ ปกครอง ของพลเมืองในประเทศนั้น ๆ วิธีสอนที่ครูใช้จากมากที่สุดไปหาน้อยที่สุด คือ บรรยาย ให้นักเรียนอภิปรายแสดงความคิดเห็น สอนตามแบบเรียน และให้นักเรียนค้นคว้า สรุปวิธีสอนแบบต่าง ๆ ที่ครูใช้ในการพัฒนามโนทัศน์การมีส่วนร่วมทางการเมือง เรียงลำดับจากมากที่สุดไปหาน้อยที่สุด คือ บรรยาย ให้นักเรียนอภิปรายแสดงความคิดเห็น ให้นักเรียนค้นคว้า สอนตามแบบเรียน สร้างสถานการณ์จำลอง และ การแสดงบทบาท (role paly)

การอภิปรายผลการวิจัย

1. ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า นักเรียนส่วนใหญ่ชอบติดตามข่าวและชอบฟังการ อภิปรายเกี่ยวกับการเมืองมากกว่าอย่างอื่น ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะตั้งแต่การเปลี่ยนแปลงหลัง วันที่ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 ซึ่งนักเรียนส่วนใหญ่ได้เข้าไปมีบทบาทในการเปลี่ยนแปลงครั้ง นั้นด้วย ทำให้มีความรู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งของการเปลี่ยนแปลง เมื่อเป็นเช่นนี้จึงมีผลให้ ต้องคอยติดตามข่าวความเคลื่อนไหวทางการเมือง ความสนใจทางการเมืองนี้เป็นปัจจัย สำคัญนำไปสู่การมีส่วนร่วมทางการเมือง เพราะว่าถ้าบุคคลไม่สนใจการหาเสียงเลือกตั้ง

และไม่ค่อยคำนึงถึงผลกระทบเลือกตั้ง มักจะไม่ไปลงคะแนนเลือกตั้ง¹ ทั้งนี้ พอจะกล่าวได้ว่า ถ้าบุคคลใดติดตามเรื่องราวทางการเมือง ตลอดจนกิจการและผลงานของรัฐบาล แสดงว่าเขามีความสนใจทางการเมือง และมีแนวโน้มที่จะเข้ามีส่วนร่วมทางการเมือง เพราะฉะนั้น การที่นักเรียนส่วนใหญ่ชอบติดตามข่าว หรือการอภิปรายทางการเมืองมากกว่าชาวอื่น ๆ นั้น นับว่าเป็นนิมิตรที่สำคัญสำหรับการเมืองไทยในอนาคต เพราะฉะนั้น สื่อมวลชนหรือสถาบันอื่น ๆ ที่เสนอข่าว ควรให้ข้อเท็จจริงอย่างถูกต้อง นักเรียนหรือผู้สนใจจะได้เกิดความเข้าใจที่ถูกต้อง เป็นการปูพื้นฐานความรู้ ความคิดทางการเมืองต่อไป

2. ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า นักเรียนส่วนใหญ่ชอบสุนทรศาสตร์ประเภทการแสดงสินค้า และชอบร่วมกิจกรรมการเล่น เช่น กีฬา ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะนักเรียนในระดับนี้ อยู่ในระยะวัยรุ่น ชอบสิ่งสวย ๆ งาม ๆ ชอบการแสดงออก การจัดนิทรรศการเกี่ยวกับการแสดงสินค้า ส่วนมากมักแสดงเสื้อผ้า เครื่องประดับ ซึ่งเด็กในวัยนี้ชอบเป็นอย่างยิ่ง กิจกรรมการเล่น เช่น กีฬา เช่นกัน เด็กในวัยนี้ชอบออกกำลังกาย การเล่นเกม สนุกสนาน นักเรียนจึงสนใจในสองหัวข้อนี้มากกว่าเรื่องการเมือง อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาจำแนกตามผลการสอบของนักเรียน พบว่า นักเรียนที่มีผลการสอบสูง มีความสนใจเกี่ยวกับเรื่องนิทรรศการ และกิจกรรมทางการเมืองมากกว่าพวกที่มีผลการสอบต่ำ กล่าวคือ พวกที่มีผลการสอบสูงชอบสุนทรศาสตร์การเมืองร้อยละ 24.00 แต่พวกที่มีผลการสอบต่ำมีเพียงร้อยละ 12.75 เกี่ยวกับกิจกรรมการเมืองก็เช่นกัน พวกแรกมีร้อยละ 31.00 แต่พวกหลังมีร้อยละ 24.80 จากตัวเลขดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า พวกที่มีผลการสอบสูง มีแนวโน้มที่จะให้ความเอาใจใส่ในเรื่องเกี่ยวกับการเมือง มากกว่าพวกที่มีผลการสอบต่ำ เป็นไปตามสมมุติฐานของการวิจัย

3. ผลการวิจัยปรากฏว่า

3.1 ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักเรียน มีความสัมพันธ์กับการแสดงออกเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่ระดับความมีนัยสำคัญ .01

¹Robert A. Dahl, Modern Political Analysis (Englewood Cliffs: Prentice-Hall, 1963), pp. 57.

และ .05 ในเรื่องการไปฟังการอภิปราย การร่วมเดินขบวน การร่วมกิจกรรมในโรงเรียน การเดินขบวนเรียกร้องความสนใจเกี่ยวกับกิจกรรมในโรงเรียน และความสนใจเกี่ยวกับการเลือกตั้งคณะกรรมการบริหารนักเรียน สภานักเรียน กล่าวอีกนัยหนึ่ง การแสดงออกเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองในเรื่องดังกล่าว ขึ้นอยู่กับความรู้ความเข้าใจหรือมโนทัศน์ การมีส่วนร่วมทางการเมืองที่ถูกต้อง นักเรียนที่มีผลการสอบสูงจะมีการแสดงออกมากกว่านักเรียนที่มีผลการสอบต่ำ ซึ่งเป็นไปตามสมมุติฐานในการวิจัยที่ตั้งไว้ การที่นักเรียนมีความรู้ดี มีความเข้าใจถูกต้อง จะมีส่วนผลักดันหรือกระตุ้นให้มีการแสดงออก และข้อมูลนี้กระทำหลังจากการเปลี่ยนแปลง วันที่ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 นักเรียน นักศึกษา ตลอดจนประชาชนมีการตื่นตัวในเรื่องประชาธิปไตย พยายามแสดงออกให้เห็นถึงการมีส่วนร่วมทางการเมือง ไม่ว่าจะเป็นการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง การรวมกลุ่มพลัง หรือการใช้ประชาธิปไตย การแสดงออกดังกล่าวบางครั้งก็เป็นไปตามคัลลองของประชาธิปไตย บางครั้งก็เป็นการแสดงออกในทางที่ผิด เช่น การใช้กฎหมายที่วิทยาลัยครุนครสวรรค์ การกักตัวอาจารย์ที่มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม และการเผาจนุฎวาราชการจังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นต้น แสดงให้เห็นถึงการแสดงออกในทางที่ผิด เป็นการข่มขู่ ใช้อำนาจซึ่งไม่เป็นไปตามคัลลองของประชาธิปไตย

3.2 ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักเรียน
 ไม่มีความสัมพันธ์กับการแสดงออกเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่ระดับความมีนัยสำคัญ .05 ในเรื่องการฟังการหาเสียงเลือกตั้ง และการออกเสียงของสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติ เกี่ยวกับการไม่ให้คนอายุ 18 - 19 ปี มีสิทธิลงคะแนน กล่าวอีกนัยหนึ่ง การแสดงออกเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองในเรื่องดังกล่าว ไม่ขึ้นกับความรู้ความเข้าใจหรือมโนทัศน์การมีส่วนร่วมทางการเมืองที่ถูกต้อง ซึ่งตรงกันข้ามกับสมมุติฐานในการวิจัยที่ตั้งไว้ นักเรียนที่มีผลการสอบทั้งสูงและต่ำกระทำเหมือน ๆ กันในเรื่องการฟังการหาเสียงเลือกตั้ง นักเรียนทั้งสองกลุ่มส่วนใหญ่ไปฟังนาน ๆ ครั้ง ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะอยู่ในระยะใกล้สอบ นักเรียนอาจใช้เวลาเตรียมตัวคู่มือข้อสอบ ส่วนในเรื่องการออกเสียงของสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติ เกี่ยวกับการไม่ให้คนอายุ 18 - 19 ปี มีสิทธิลงคะแนน นักเรียนทั้งสองกลุ่มส่วนใหญ่เห็นด้วย แสดงว่านักเรียนทั้งสองกลุ่มเห็นว่า คนอายุ 18 - 19 ปี ในสมัยปัจจุบันยังไม่ดีพอจะเป็น

ผู้ใหญ่ที่มีความรับผิดชอบ มีกวีทัศนใจ และเป็นตัวของตัวเอง

4. ผลการวิจัยปรากฏว่า ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง ไม่มีความสัมพันธ์กับระดับการศึกษาของบิดา รายได้ของบิดามารดา และอาชีพของบิดา ที่ระดับความมีนัยสำคัญ .05 กล่าวคือ นักเรียนที่บิดามีการศึกษา ระดับต่าง ๆ มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง ไม่แตกต่างกัน ซึ่งตรงกันข้ามกับสมมุติฐานในการวิจัยที่ตั้งไว้ การให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องนี้ ครอบคลุมควรมีบทบาทอย่างมากในการปูพื้นฐานความรู้ทางการเมืองอย่างถูกต้อง แต่จากผลการวิจัยแสดงว่า ครอบคลุมประสบความสำเร็จ ความล้มเหลวในเรื่องนี้ และอาจเป็นเพราะความรู้ความเข้าใจ หรือมโนทัศน์ที่นักเรียนได้รับ อาจได้รับอิทธิพลจากหนังสือ สิ่งพิมพ์ต่าง ๆ สื่อมวลชน โรงเรียน และสิ่งแวดล้อมเป็นต้น ปัจจุบันมีหนังสือที่เกี่ยวกับเรื่องการเมืองวางตลาดจำหน่ายมากมาย ซึ่งนักเรียนอาจหาอ่านเองได้ ความรู้ที่นักเรียนได้รับจากการเรียนการสอนในโรงเรียนก็อาจมีส่วนช่วยให้นักเรียนเกิดมโนทัศน์เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างถูกต้อง เพราะโรงเรียนเป็นสถาบันที่สำคัญต่อจากครอบครัวในการให้ความรู้ทางการเมือง และถ้าจะนับเวลากันจริงๆ แล้ว ช่วงเวลาที่นักเรียนอยู่โรงเรียนมีมากกว่าอยู่บ้าน โอกาสที่นักเรียนจะได้รับการถ่ายทอดการเรียนรู้จึงมีมาก บุคคลที่จะทำหน้าที่ถ่ายทอดในเรื่องดังกล่าวข้างต้นได้อย่างดีก็คือครู และในการเรียนการสอนเกี่ยวกับเรื่องการเมือง ถ้าครูจะกระทำตนเป็นตัวอย่างที่ดีในการแสดงออกเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองแล้ว หรือพยายามพัฒนามโนทัศน์เกี่ยวกับเรื่องดังกล่าว ให้เกิดแก่นักเรียน การอบรมให้รู้ระเบียบของสังคม (socialization) นี้ ก็จะเป็นการปูพื้นฐานความรู้ทางการเมืองแก่นักเรียนในชั้นสูงขึ้นไป มีข้อที่น่าสังเกตว่า การอบรมให้รู้ระเบียบของสังคม (socialization) ในระดับโรงเรียนจนถึงมหาวิทยาลัย มีความสำคัญไม่น้อยต่อวัฒนธรรมทางการเมืองของนิสิตนักศึกษา ฉะนั้น เกือบทุกประเทศจึงได้ให้ความสำคัญอย่างมากต่อการอบรมทางการเมืองในโรงเรียนชั้นประถมและมัธยม ไม่ว่าในประเทศประชาธิปไตย หรือประเทศเผด็จการ เพื่อปลูกฝังวัฒนธรรมทางการเมือง ค่านิยมและทัศนคติทางการเมือง เพื่อให้สอดคล้องกับระบบการเมืองนั้น ๆ เช่น ในสหรัฐอเมริกา ก็มี การอบรมให้เด็กนักเรียนรู้จักคุณค่าของประชาธิปไตย และเลื่อมใสในสถาบันทางการเมืองต่าง ๆ เช่น รัฐธรรมนูญ ประธานาธิบดี เป็นต้น ในประเทศคอมมิวนิสต์ก็มีการอบรมหรือปลูกฝังความเชื่อ

ในลัทธิมากซ์ - เลนิน ให้แก่เด็ก หรือผู้ใหญ่ก่อนสงครามโลกครั้งที่ 2 ก็มีการอบรมให้เด็กนักเรียนเลื่อมใสในลัทธิชาตินิยมแบบญี่ปุ่น² ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อม เช่น การจัดอภิปรายทางการเมือง การจัดนิทรรศการ และการหาเสียงเลือกตั้ง เป็นต้น ก็อาจมีส่วนกระตุ้นให้นักเรียนเกิดความสนใจจนเกิดมโนทัศน์ได้ในที่สุด ปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนามโนทัศน์การมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักเรียน น่าจะมีหลายประการที่จะต้องมีการศึกษากันต่อไป

ในเรื่องรายได้ของบิดามารดาและอาชีพของบิดาที่ไม่มีความสัมพันธ์กับความรู ความเข้าใจเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองก็เช่นกัน ตามปกติ ครอบครัวที่มีรายได้ที่มีอาชีพมั่นคง มีเศรษฐกิจดี ย่อมจะมีเครื่องอำนวยความสะดวกสบายต่าง ๆ ฐานะของครอบครัวก็มั่นคง ฉะนั้น จึงไม่จำเป็นต้องกังวลกับการหาเลี้ยงชีพ มีเวลาว่างพอที่จะสนใจติดตามข่าวต่าง ๆ แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเหตุการณ์บ้านเมือง หรือเข้าไปมีส่วนร่วมในทางการเมือง ในทางตรงข้าม ถ้าครอบครัวใดที่มีรายได้น้อยปานกลาง หรือต่ำ มีอาชีพไม่คอบยมั่นคง เศรษฐกิจหรือฐานะของครอบครัวก็จะลดต่ำลงด้วย เครื่องอำนวยความสะดวกสบายต่าง ๆ ก็มีน้อยหรือแทบจะไม่มีเลย ความเป็นอยู่ ฐานะของครอบครัวไม่มั่นคง บุคคลในครอบครัวจำเป็นต้องกังวลกับการหาเลี้ยงชีพเพื่อความอยู่รอด การแสดงออกที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสมาชิกในครอบครัวประเภทนี้ย่อมจะมีน้อยหรือไม่มีเลย ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของ เฟรด ไอ กรีนสไตน์³ (Fred I. Greenstein) ที่ว่า นักเรียนที่มีสภาพครอบครัวที่ยากจนจะไม่ค่อยกล้าแสดงความคิดเห็น วิพากษ์วิจารณ์การเมือง ไม่ค่อยจะมีส่วนในกิจกรรมทางการเมือง และนักเรียนที่ฐานะทางบ้านต่างกันมักมีทัศนคติต่อการ

²สำหรับของรัสเซีย ทัศนคติของ Jeremy R. Azrael ใน James S. Coleman, ed., Education and Political Development (Princeton: Princeton University Press, 1965), pp. 233-271 สำหรับการศึกษาของญี่ปุ่น ดู Herbert Passin ibid., pp. 304-312.

³Fred I. Greenstein, op. cit., pp. 94-106.

เมืองที่แตกต่างกัน ส่วนใหญ่ที่มาจากครอบครัวที่ยากจนเห็นว่าการเมืองไม่มีประโยชน์ แต่ลด
 ภาววิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้ถึงที่ไกลแล้ว ว่า รายได้ของบิดามารดา และอาชีพของบิดา ไม่มี
 ความสัมพันธ์กับความรูความเข้าใจเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง ซึ่งตรงกันข้ามกับการ
 วิจัยที่นำมาสนับสนุน จึงเป็นที่น่าสนใจที่จะศึกษาต่อไปว่ามีสาเหตุใดที่ทำให้เกิดความแตกต่างกัน

5. จากแบบสอบถามครูเกี่ยวกับวิธีสอนแบบต่าง ๆ ที่ครูใช้ในการเรียนการสอนนั้น
 ปรากฏว่า

5.1 วิธีสอนแบบบรรยาย 12 รายการ โดยเฉลี่ยครูใช้บ่อย 8 รายการ นาน ๆ
 ครั้ง 3 รายการ และไม่เคยใช้เลย 1 รายการ แสดงให้เห็นว่า ครูใช้วิธีบรรยายมาก
 ซึ่งเป็นวิธีสอนแบบเก่า ครูเป็นผู้ให้และนักเรียนเป็นผู้รับ การเรียนการสอนเน้นครูเป็น
 ศูนย์กลาง (Teacher-Centered) นักเรียนจะไม่มีโอกาสแสดงความคิดเห็น ฉะนั้น ถ้า
 ครูใช้วิธีสอนแบบนี้มาก ๆ ก็เป็นที่คาดว่าหมายว่า นักเรียนจะพัฒนาโน้ตค้นในสิ่งที่เรียนโดยยาก
 เพราะการที่จะเกิดมโนทัศน์เกี่ยวกับสิ่งใดก็ตาม โดยเฉพาะที่เป็นนามธรรมคุณผู้เรียนควรจ
 ะได้มีโอกาสใช้กระบวนการคิด (Cognitive Process) มากพอ จึงจะเป็นไปได้

5.2 การใช้หนังสือแบบเรียน 10 รายการ โดยเฉลี่ยครูใช้หนังสือแบบเรียน
 เล่มเดียวนาน ๆ ครั้ง และที่ใช้บ่อยคือใช้แบบเรียนหลายเล่มจากหลายสำนักพิมพ์ สอนตาม
 ความเหมาะสมจากบทเรียน โยงเนื้อเรื่องจากแบบเรียนมาสู่ประสบการณ์ของเด็ก และให้
 นักเรียนอ่านค้นคว้าเพิ่มเติมจากแหล่งวิทยาการ เป็นต้น แสดงให้เห็นว่า ครูไม่ได้ยึดแบบ
 เรียนเล่มใดเล่มหนึ่งเป็นหลัก การใช้แบบเรียนหลายเล่มจากหลายสำนักพิมพ์ ควบคู่ไปกับ
 แบบเรียนของกรมวิชาการ (Parallel texts) นอกจากจะช่วยตรวจสอบความถูกต้อง
 ของเนื้อหา ยังให้รายละเอียดต่าง ๆ ซึ่งจะเป็นประโยชน์กับนักเรียนมากขึ้น⁴ หนึ่ง ใน

⁴ Edgar B. Wesley and Stanley P. Wronski, "The Social Studies
 Library and Laboratory," Teaching Social Studies in High Schools
 (4th ed.; Boston: Heath, 1958), p. 247.

ด้านความถูกต้องของเนื้อหาอันเป็นสิ่งจำเป็นมากสำหรับแบบเรียน แบบเรียนที่ดีจะต้องมี
มโนทัศน์ (concept) จากปัญหาสังคม ตลอดจนความรู้ระหว่างสาขาวิชา (Interdisciplinary and Conceptual Organization) เข้ามายาว ฉะนั้น การใช้แบบเรียน
หลายเล่มจึงให้ประโยชน์ดังกล่าว

5.3 การรู้จักคิดค้นคว้าหาความรู้ 14 รายการ โดยเฉลี่ยที่ครูใช้บ่อยมีเพียง
3 รายการ คือ ให้นักเรียนค้นคว้าหาข้อเท็จจริงในห้องสมุด ฝึกการบันทึกย่อจากที่ค้นคว้า
ฝึกวิธีรวบรวมความรู้และเลือกประเด็นที่สำคัญ นอกนั้นครูใช้นาน ๆ ครั้ง แสดงให้เห็นว่า
วิธีการสอนที่จะช่วยให้นักเรียนรู้จักคิด ค้นคว้า หาเหตุผลนั้น ครูให้นักเรียนทำเพียงนาน ๆ
ครั้ง ซึ่งขัดกับการที่นักเรียนจะพัฒนามโนทัศน์ในเรื่องที่เรียน ปัญหาที่ครูเปิดโอกาสให้นักเรียน
ทำไม่ไค้มาก คือ การฝึกให้นักเรียนคิดค้นคว้าหาความรู้นั้นต้องใช้เวลา แต่การสอนของครู
ต้องใช้จบเนื้อหาตามเวลาที่กำหนด ครูจึงนิยมใช้การสอนแบบบรรยายมากตามที่กล่าวมาแล้ว
เพราะสามารถทำเวลาได้ดี ปัญหาที่เกี่ยวกับห้องสมุดก็อาจเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ครูใช้วิธี
สอนที่จะช่วยให้นักเรียนรู้จักคิด ค้นคว้าหาเหตุผลได้นาน ๆ ครั้ง โรงเรียนมัธยมบางแห่ง
ไม่มีห้องสมุดโดยเฉพาะ บางแห่งมีแล้วไม่ได้ใช้ประโยชน์ให้เต็มที่ หนังสือสำหรับค้นคว้าม
น้อย หรือขาดครบบรรณารักษ์ เป็นต้น จึงเป็นอุปสรรคประการหนึ่งสำหรับวิธีสอนดังกล่าว
นอกจากนี้ ครูยังรู้สึกว่าเป็นการไม่เหมาะสมที่จะพูดเรื่องที่วิกฤต เรื่องทางการเมืองในห้อง
เรียน เนื่องจากครูนั้นไม่ได้รับการฝึกฝนมาอย่างเพียงพอในการใช้วิธีสอนแบบให้นักเรียนคิด
ค้นคว้าหาความรู้⁵ ถ้าครูสามารถพัฒนาตน นำวิธีสอนแบบดังกล่าวมาใช้ ก็จะช่วยให้การเรียน
การสอนมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น เป็นการช่วยพัฒนาระดับสติปัญญาของคนให้สูงขึ้น เพราะเน้นให้
นักเรียนคิดมากกว่าจำแต่เพียงอย่างเดียว เป็นการเรียนแบบแก้ปัญหาที่ทำให้นักเรียนรู้จัก
ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง อันจะนำไปสู่ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ด้วย

⁵Daryl G. Nichols and Vincent N. Campbell, "Evaluating Civic Behavior," NASSP Bulletin, (December, 1969), p. 51.

5.4 การเรียนจากข่าวและเหตุการณ์ปัจจุบัน 10 รายการ โดยเฉลี่ย 6 รายการ ที่ครูใช้บ่อย คือ โยงเนื้อเรื่องจากข่าวมาสู่บทเรียน ใช้เนื้อเรื่องจากข่าวประกอบการสอนใน ชั่วโมง ให้นักเรียนเลือกศึกษาข่าวที่สำคัญ ให้อ่านข้อความหน้าทีของบุคคลจากข่าว ให้เล่า ข่าว และให้อธิบายภาพและเหตุการณ์สำคัญจากข่าว มี 3 รายการที่ครูใช้นาน ๆ ครั้ง คือ การให้นักเรียนเปรียบเทียบ แสดงความคิดเห็น อภิปรายข่าว ทำสมมุติรวบรวมข่าวสำคัญ และจัดนิทรรศการข่าวภาพ แสดงให้เห็นว่าครูเพียงต้องการให้นักเรียนทราบเกี่ยวกับข่าว นั้น ๆ เท่านั้น แต่ครูไม่ค่อยได้ฝึกนักเรียนในการแสดงความคิดเห็น วิเคราะห์ข่าว ถึงความถูกต้อง ความเชื่อถือได้ของข่าวนั้น ๆ นักเรียนก็จะทราบแต่เพียงเรื่องราว ไม่เกิดความคิด ครูเองควรทำเป็นตัวอย่างแก่นักเรียน ในการหยิบยกข่าวสำคัญมาวิจารณ์ และคอย ๆ ใช้คำถามนำให้นักเรียนเกิดความคิด และวิธีสอนที่ครูไม่เคยใช้เลย คือการพาไปศึกษานอกสถานที่ ซึ่งตรงกับภารกิจวิจัยของอารีรัตน์ ศุภเมธี⁶ ที่ทำการวิจัยเรื่อง "การศึกษานอกสถานที่และ ประวัติศาสตร์นอกสถานที่ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในจังหวัดพระนคร-ธนบุรี" พบว่า นักเรียนส่วนมากเคยไปศึกษาวิชาภูมิศาสตร์และประวัติศาสตร์นอกสถานที่เพียงปีละครั้ง หรือ ไม่เคยไปเลย ดังนั้น จึงอาจกล่าวได้ว่ายังจัดการศึกษานอกสถานที่น้อยมาก ครูอาจจัดให้มีการไปสังเกตการประชุมของรัฐบาล หรือแนะนำให้นักเรียนไปสังเกตการเลือกตั้งสมาชิก สภาผู้แทนราษฎร สมาชิกสภาจังหวัด สมาชิกสภาเทศบาล ตลอดจนการเลือกตั้งกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในท้องถิ่น จากการทำให้นักเรียนได้สังเกตการประชุมหรือการเลือกตั้งจริง ๆ จะ ทำให้นักเรียนเกิดการรับรู้จริงได้มากกว่าเรียนจากตำราแต่เพียงอย่างเดียว ครูจึงควรใช้หรือ สนับสนุนการไปศึกษานอกสถานที่เกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวให้มาก

5.5 การแก้ปัญหา 8 รายการ โดยเฉลี่ยมี 5 รายการที่ครูใช้น้อยมาก และมี 3 รายการที่ครูใช้นาน ๆ ครั้ง คือ การให้นักเรียนอภิปรายปัญหาร่วมกัน สร้างสถานการณ์

⁶อารีรัตน์ ศุภเมธี, "การศึกษานอกสถานที่และประวัติศาสตร์นอกสถานที่ของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในจังหวัดพระนคร-ธนบุรี" (วิทยานิพนธ์ปริญญาบัณฑิต แผนกวิชามัธยมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2505).

ให้นักเรียนคิดปัญหาที่จะเกิดขึ้น และจัดกิจกรรมเกี่ยวกับการแสดงบทบาท (role play) โดยมีปัญหาให้นักเรียนคิด เกี่ยวกับการแก้ปัญหา ครูควรฝึกให้นักเรียนมีทักษะ โดยเริ่มจากให้นักเรียนรู้จักตัดสินใจ (decision-making) ใช้เหตุผล (reasoning) พิจารณาปัญหาว่าเป็นอย่างไร รู้จักแยกข้อเท็จจริงออกจากความคิดเห็น⁷ ตลอดจนนำปัญหาสังคม ปัญหาวิกฤตที่เกี่ยวกับการเมือง ปัญหาเกี่ยวกับสถานภาพ (status) และบทบาท (role) มาให้นักเรียนช่วยกันวิเคราะห์และหาทางแก้ปัญหาเหล่านั้น ๆ การเรียนการสอนโดยเฉพาะในเรื่องการแก้ปัญหา ถ้าจะให้ได้ผลดีควรเชื่อมโยงสิ่งที่เรียนเข้ากับปัญหาสังคมปัจจุบัน จะช่วยให้นักเรียนเข้าใจปัญหาที่เกิดขึ้น และนำความรู้ที่ได้มาหาทางแก้ปัญหาเหล่านั้น ๆ

5.6 การใช้อุปกรณ์ประกอบการสอน โดยเฉลี่ยแล้วครูใช้อุปกรณ์ประกอบการสอนน้อย จะมีก็แต่ หนังสือพิมพ์ จุลสาร วารสาร แผ่นผัง ซึ่งครูพอจะหาได้ ถ้าเป็นประเภทที่ครูต้องเตรียมเอง หรือเป็นประเภทพิมพ์เพื่อ เช่น โฟม กระดาษสี ภาพยนตร์ เป็นต้นแล้วครูใช้น้อยมาก หรือไม่เคยใช้เลย เกี่ยวกับเรื่องนี้ก็เป็นปัญหาสำคัญประการหนึ่งสำหรับการสอนของครู โรงเรียนส่วนใหญ่มีอุปกรณ์การสอนน้อย ไม่พอกับความต้องการ ซึ่งตรงกับการวิจัยของ สมศรี สุวรรณนิษฐ์⁸ ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับ "การสำรวจอุปกรณ์การสอนวิชาสังคมศึกษาในโรงเรียนรัฐบาลส่วนกลาง" ปรากฏว่าจำนวนและชนิดของอุปกรณ์การสอนยังไม่เพียงพอ นอกจากนี้ ครูยังขาดความพร้อมและความสามารถในการใช้อุปกรณ์ ซึ่ง สมศรี สุวรรณนิษฐ์ ได้ทำการวิจัยตั้งแต่ปีการศึกษา 2504 หลายปีมาแล้ว แต่อุปกรณ์การสอนวิชา

⁷Richard E. Gross and Raymond H. Muessing (Editors), "Problem-Centered," Social Studies Instruction: Approaches to Reflective Teaching (Washington D.C.: National Council for the Social Studies, 1971).

⁸สมศรี สุวรรณนิษฐ์, "การสำรวจอุปกรณ์การสอนวิชาสังคมศึกษาในโรงเรียนรัฐบาลส่วนกลาง" (วิทยานิพนธ์ปริญญาบัณฑิต คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2504) (พิมพ์คัด).

ก็ยังเป็นปัญหาอยู่

5.7 การฝึกทักษะการมีส่วนร่วมแบบประชาธิปไตย โดยเฉลี่ยแล้วครูฝึกนักเรียนเกี่ยวกับเรื่องนี้อยู่ถึง 7 รายการจาก 10 รายการ เช่น การให้นักเรียนแสดงความคิดเห็น แลกเปลี่ยนความคิดเห็น วิจารณ์งานของคนและผู้อื่น อภิปราย เป็นต้น ซึ่งเป็นผลดีต่อการปลูกฝังระบอบประชาธิปไตยในโรงเรียน ตรงกับบทความของ ไสว ศรีเมฆารัตน์⁹ ที่กล่าวว่า

...ระบบการสอนและหลักสูตร กระทรวงศึกษาธิการและกระทรวงมหาดไทย ต้องปรับปรุงหลักสูตรการสอนในโรงเรียนให้ทันสมัยขึ้น โดยเน้นในลักษณะที่กระตุ้นให้นักเรียนกล้าแสดงความคิดเห็น ครูอาจารย์ของในสถาบันในลักษณะที่ให้นักเรียนตอบคำถามเชิงแสดงความคิดเห็น...

และเป็นที่น่าเสียดายที่ทักษะเกี่ยวกับการให้นักเรียนทำงานในรูปของคณะกรรมการนั้น ครูฝึกนักเรียนเพียงนาน ๆ ครั้ง ซึ่งถ้าครูสามารถฝึกได้บ่อย ก็จะเป็นทางหนึ่งที่ช่วยปลูกฝังระบอบประชาธิปไตยในโรงเรียนเช่นกัน เป็นการทำให้นักเรียนมีความรับผิดชอบและรับฟังความคิดเห็นของบุคคลอื่น ตรงกับบทความของ ไสว ศรีเมฆารัตน์¹⁰ ที่กล่าวว่า

...เป็นหน้าที่ของบิดามารดาและครูบาอาจารย์ที่จะต้องเลี้ยงดูอบรมบุตรธิดาและนักเรียนให้เป็นคนที่มีความรู้ โดยจัดแบ่งงานให้ทำตามความรับผิดชอบในรูปของกรรมการ มีการประชุมลงมติในการดำเนินงาน เป็นการปลูกฝังให้มีความเสียสละ มีความคิดริเริ่ม และรับผิดชอบต่อส่วนรวม...

5.8 การวัดผล โดยเฉลี่ยแล้วครูวัดผลอยู่ทุกระยะของการสอน นับว่าเป็นข้อดี เพราะจะได้ทราบพัฒนาการเรียนของนักเรียน และชอบทบทวนในการสอนของครู แต่การวัดผล

⁹ ไสว ศรีเมฆารัตน์, "การพัฒนาพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย," วารสารสังคมศาสตร์, ปีที่ 7 ฉบับที่ 1 (มกราคม, 2513). หน้า 59--73.

¹⁰ เรื่องเดียวกัน, หน้า 59-73.

ของครูแต่ละครั้ง มีวิชาครูจะทำอย่างเลื่อนลอยไม่มีเป้าหมาย ตัวครูจะท่องวางเป้าหมายในการเรียนการสอนไว้อย่างแจ่มชัดว่า จบบทเรียนนั้น ๆ นักเรียนควรจะทำอะไรบ้าง ครูทงทราบเกณฑ์ขั้นต่ำสุดว่า ครูต้องการให้นักเรียนมีอะไร พฤติกรรมขั้นต่ำสุดเท่าใด เช่น ทอบคำถามได้ 3 จาก 5 เมื่อเป็นเช่นนี้ ครูก็จะสามารถนำบทเรียนไปถูกทาง¹¹ ช่วยแนะให้เรียนต่อเนื่องกันหลังจากวัดผลแต่ละครั้งจนถึงขั้นสูงสุดได้

6. วิธีสอนที่ครูใช้ในการพัฒนามโนทัศน์การมีส่วนร่วมทางการเมือง วิธีสอนที่ครูใช้ในการสอนโดยทั่ว ๆ ไปมีหลายวิธี แต่วิธีที่จะให้นักเรียนเกิดมโนทัศน์นั้นเป็นวิธีเฉพาะ และครูส่วนมากไม่สามารถทำได้ เช่น การสอนแบบสืบสวน-สอบสวน (Inquiry method) การค้นคว้าหาความรู้ (Discovery method) เป็นต้น เกี่ยวกับเรื่องนี้ แมสเซียลัส¹² (Massialas) พบว่า ครูโรงเรียนมัธยมส่วนใหญ่ 52.5% ใช้เวลาเพียง 0-10% ของเวลาสอนในการอภิปรายปัญหาสังคม และเพียง 3% ของครูที่ใช้เวลา 50 - 75% ของเวลาสอนในการอภิปราย และครูในกลุ่มตัวอย่าง (ครูชีววิทยา ภาษาอังกฤษ และสังคมศึกษา) ไม่ได้รับการฝึกฝนเกี่ยวกับการสอนแบบสืบสวน-สอบสวน (Inquiry method) มาอย่างเพียงพอ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยนี้ คือ ครูส่วนใหญ่ใช้วิธีสอนในการพัฒนามโนทัศน์การมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักเรียน เป็นแบบบรรยายถึงร้อยละ 36.67 แต่ให้นักเรียนอภิปรายแสดงความคิดเห็น และให้นักเรียนค้นคว้าเพียงร้อยละ 29.33 และ 17.67 ตามลำดับ แสดงให้เห็นว่า นักเรียนไม่ค่อยมีโอกาสแสดงความคิดเห็นของตนเกี่ยวกับเรื่องที่เรียน หรือเหตุการณ์ทางสังคม ไม่ได้ใช้ความคิดเพื่อให้เกิดข้อสรุปจากข้อมูล เข้าใจ สรุปปัญหา และเกิดมโนทัศน์ได้ เพราะสิ่งที่ครูสอนจะเป็นแค่ข้อเท็จจริง ที่ครูนำมาบอกกล่าวเท่านั้น อนึ่ง เกี่ยว

¹¹ Edwin J. Swineford, "Critical Teaching Strategies," The Journal of Teacher Education. Vol 22, No.1 (Spring, 1971), p. 30.

¹² Byron G. Massialas, "The School in the Political Socialization of Children and Youth," Educational Leadership (October, 1970), p. 34.

กับเรื่องนี้ จากการวิจัยของ เรมี¹³ (Remy) ที่ได้จากการสอบถามนักเรียนทั้งหมด 1,354 คน ว่า อยากจะเรียนวิชาหน้าที่พลเมืองโดยใช้วิธีเรียนแบบใด พบว่า มีเพียง 12 % เท่านั้น ที่อยากจะเรียนรู้เกี่ยวกับข้อเท็จจริงทางการเมือง 26 % อยากจะเรียนโดยใช้วิธีที่ตัวนักเรียนสามารถใช้คุณค่าที่จะประเมิณปัญหาทางการเมือง 31 % อยากจะเรียนสิ่งที่นักเรียนสามารถคิดและเข้าใจพฤติกรรมทางการเมือง แสดงให้เห็นว่า นักเรียนส่วนใหญ่ไม่ต้องการเรียนรู้ในลักษณะที่เขาไม่ได้มีโอกาสศึกษาเหตุผล หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือ วิธีการที่ครูมาบอก โดยที่เขาไม่มีโอกาสแสดงความคิดเห็นเขาไม่ชอบ

ข้อเสนอแนะ

1. ในเรื่องการจัดการศึกษา รัฐบาลควรวางนโยบายทางด้านการศึกษาให้ชัดเจน โดยเฉพาะกระทรวงศึกษาธิการซึ่งมีหน้าที่ในการให้บริการทางการศึกษา ควรจัดการศึกษาให้สนองความต้องการของคนทุกวัย ทุกอาชีพ เช่น จัดให้มีการศึกษาทั้งในระบบ (Formal Education) และนอกระบบ (Non-Formal Education) ซึ่งจะช่วยให้ผู้ปกครอง ผู้ใหญ่ ได้เพิ่มพูนความรู้ เป็นพลเมืองที่มีการศึกษา และสามารถอบรมบุตรธิดาให้เป็นพลเมืองที่มีประสิทธิภาพต่อไป

2. โรงเรียนในฐานะที่เป็นสถาบันในการให้การอบรมให้รู้ระเบียบของสังคม (Socialization) ต่อจากครอบครัว ควรมีความสำนึกในหน้าที่นี้ โดยคำนึงถึงการให้การศึกษาเป็นประการสำคัญว่า เป็นการเตรียมคนให้เป็นพลเมืองที่มีความสามารถทั้งทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม และการปกครองแบบประชาธิปไตยนั้นต้องอาศัยพลเมืองที่มีประสิทธิภาพ ผู้บริหารโรงเรียนจึงควรจัดสภาพแวดล้อมให้เอื้อกับหลักการแบบประชาธิปไตย

¹³Richard C. Remy, "High School Senior's Attitudes toward Their Civics and Government Instruction," Social Education (October, 1972), p. 593.

จัดบุคลากรโดยคำนึงถึงความสามารถ เป็นคน และบุคคลที่จะมีส่วนในการให้การอบรมให้รู้
ระเบียบของสังคม (socialization) ตลอดจนวิถีทางของประชาธิปไตยคือครู โดยเฉพาะ
ครูสังคมศึกษาคควรถือเป็นหน้าที่โดยตรง มีโซเตรียมแก่นเนื้อหาวิชา ควรพัฒนามโนทัศน์ ทักษะ
ที่เกี่ยวกับการปกครองแบบประชาธิปไตย ขณะเดียวกัน ก็ควรปรับปรุงตนในด้านเนื้อหาวิชา
วิชาชีพ นำวิธีสอนแบบใหม่ ๆ มาใช้ จัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรโดยยึดนักเรียนเป็นศูนย์กลาง
(Student - Centered) และประการสำคัญ ครูควรเน้นการเรียนการสอนให้สัมพันธ์กับ
ความเป็นจริงหรือสภาพสังคมขณะนั้น ขณะเดียวกันควรส่งเสริมนักเรียนให้มีความกระตือ
รือร้น สนใจติดตามข่าวทางการเมือง รู้จักนำมาอภิปรายวิจารณ์โดยใช้เหตุผล และรู้จัก
ยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น

3. การเตรียมครู สถาบันฝึกหัดครูหลายแห่งไม่ว่าจะเป็นวิทยาลัยครูหรือมหาวิทยาลัย
ที่เปิดสอนทางด้านการศึกษา ก็ตาม มีหน้าที่รับผิดชอบโดยตรงในการเตรียมครู สถาบันเหล่านี้
ควรจะดำเนินการสอนเพื่อผลิตครูที่ดีในอนาคต ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการปกครองตามระบอบ
ประชาธิปไตย ควรเน้นให้นิสิต นักศึกษา มีความรู้ทางการเมือง การปกครอง จัดประสบการณ์
ให้คุ้นเคยกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองให้มาก โดยอาจจัดกิจกรรมให้นิสิตนักศึกษาได้ฝึกหัด
ค้นคว้า แก้ปัญหาจริง ๆ ที่เกี่ยวกับชีวิตประจำวัน ฝึกนิสิตฯมีส่วนร่วมในการทำงาน การ
แสดงความคิดเห็น หรืออาจจัดโครงการการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องการเมือง ทำให้เพิ่มความ
สนใจขึ้น เมื่อจบออกไปเป็นครู ก็จะเป็นครูที่มีทั้งความรู้ในด้านเนื้อหาวิชา ทักษะ และ
ประสบการณ์ในการมีส่วนร่วมทางการเมือง จะสามารถถ่ายทอดการเรียนรู้และฝึกทักษะให้
แก่นักเรียนอย่างถูกต้องตามคัลลลงของประชาธิปไตยต่อไป

การวิจัยในชั้นต่อไป

1. ควรมีการวิจัยมโนทัศน์การมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับอื่น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง
ยิ่งในระดับอุดมศึกษา ซึ่งในปัจจุบันเห็นได้ว่า พวกที่มีการศึกษาระดับนี้ตระหนักถึงบทบาทและ
ความสำคัญของรัฐบาล สนใจในกิจการของรัฐบาลและการเมือง ในการวิจัย ควรออกแบบ
สอบนักเรียน แบบสอบถามความคิดเห็นและปัญหาทั้งของครูและนักเรียนที่มีต่อการมีส่วนร่วม
ทางการเมือง ให้ละเอียดกว่าที่ผู้วิจัยทำเคย เพื่อจะได้ทราบอุปสรรคต่าง ๆ และนำมาแก้ไข
การเรียนการสอน การมีส่วนร่วมทางการเมืองให้ดียิ่งขึ้น

2. ควรมีการวิจัยเปรียบเทียบทัศนการณ์มีส่วนร่วมทางการเมืองของนักเรียนระดับต่าง ๆ เพื่อศึกษาว่านักเรียนมีทัศนคติแตกต่างกันอย่างไร

3. ควรมีการวิจัยศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างวิธีสอนของครูกับมโนทัศน์การมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักเรียนว่ามีผลต่อกันอย่างไรหรือไม่

๔. ควรมีการวิจัยศึกษาปัจจัยสำคัญอื่น ๆ ที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนามโนทัศน์การมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักเรียน

5. ในการวิจัย ควรเลือกกลุ่มตัวอย่างประชากรที่มีหลายระดับ คือ มีทั้งระดับสูง กลาง และต่ำ เพื่อจะได้กลุ่มตัวอย่างประชากรที่เหมาะสมกับการวิจัยยิ่งขึ้น